

Sămănătorul

Revistă Literară Săptămînală

Sumarul :

- Z. BIRZAN. — De întîiu Maiu.
GHEORGHE STOICA. — In sărbători.
VERLAIN. — Scrisoarea (poezie).
CHENDI. — Iuliu C. Savescu.
M. PALEOLOGU. — Cîntec.
ION BİRSEANUL. — Romantios.
CORNELIU MOLDOVANU. — Pastel.
ION SCURTU. — Cronica Săptămînală.
RED. — Răspunsuri.

REDACTIA:
Calea Victoriei, No. 56
(Hotel Imperial)

ADMINISTRAȚIA :
Strada Regală, No. 6
(Hotel Union)

BUCUREȘTI

Abonamentul 10 lei pe an || Numărul 20 bani

Volumele I și II

DIN

ANUL I (1902)

Se găsesc de vânzare la toate
librăriile.

PREȚUL 10 LEI

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Dina și Dana

NOVELĂ

DE

IOAN GABROVANU

Prețul 2 lei.

De vânzare la toate librăriile

POEZII

DE

MARIA CUNȚAN

1 Leu.

De vânzare la librăria Alcalay.

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMINALĂ

Redacția : Hotel Imperial 21
Administrația : Str. Regală, 6
BUCUREȘTI

SUB DIRECȚIA UNUI COMITET

ABONAMENTUL
10 Lei pe an

DE 'NTIÛ MAIÛ...

E ziua 'ntiû de Maiû... și-î fermecată...
Ce trist mă simt și ce măreață-î firea ;
Intre pămînt și ceriû s'a 'ntins iubirea
Cu gîndul bun și inima curată...
Ci eû staû trist, staû trist ca nici-odată...

De lumea asta că-s străin îmi pare
Și părăsit, cînd toate-s fericite,
Eû singur deapăn visele 'nvechite...
Și 'n ochiu-mî stins o lacrimă răsare
Cînd prin prejur e-atita sărbătoare...

Și ce sunt eû, de nu un strop al firii,
Un frate bun cu floarea din grădină,
Cu frunzele din crîng, cu unda lină,
Cu tainicul din tainele iubirii,
Cu tot ce-ascunde dorul fericirei?..

Și-acum cînd toate astea vor vieață,
Cînd ochii mei văd numai veselie,
De ce 'mî jeleşti tu, inimă pustie,
De ce mi-te 'nvăleşti în nori de ceață,
Cînd prin prejur e-atita dimineață?..

ZAHARIA BIRSAN.

POVESTIRI TĂRĂNEȘTI

— ÎN SĂRBĂTORI —

Cînd sunt fetele mai mîndre și mai drăgălașe, ca vara la strînsul finului, cu iia ce străluce de albeață ca argintul în fața soarelui — și în zilele de sărbători, cînd es la biserică și apoi la horă îmbrăcate și 'mpodobite ca garoafele?

Și-s vesele și vorbitoare atunci, ca vrăbiile după ploaie.

Dar nici odată nu-s așa de frumoase, că a doua zi de Paști, cînd după o iarnă petrecută ca 'n peșteră în căminul părintesc, unde n'aū vorbit de cît de necazurile vieței ori n'aū auzit decît certele ălor bătrîni pot eși libere 'n lume să-și arate frumuseța și hainele, să-și sărute sorioarele și — cînd nu le vede nimenea — și pe ăi feciori, bată-i pirdalnicul, că nu-î nici un păcat.

Și cum să nu fie frumoase cînd aproape întreg postul ele n'aū lucrat alt-ce, decît podoabele de îi cusute numai în cheițe de mătase, cu fodorî largi la mîneci și încheiate la pumnișori cu panglici cuțe albastre?

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Iar dimineața, cînd să plece la biserică, stă fata ceasuri întregi înaintea unui hîrb de oglindă răzămat de-o ulcică pe masă și măicuța în jurul ei ostenește, cît îi dă ocol. «Stai maică stai, să-ți aleg cărarea și să-te 'mpletec».

Și-o peaptănă biata bătrînă, îi împletește niște coade lungi care le-'mpreună cu o fundă de panglici late ca palma. Îi pune o cercealică'n păr și-i dă sfaturi, cum să se poarte în biserică și la joc.

«Să săruți icoana din dreapta și apoi pe ăi din stînga și să treci la o parte lingă feșnic, că acolo am stat și eu și biata soacra, Dumnezeu s'o ierte!»

Ce să facă mama, nu e fata ei? Cum zicea Sanda, bătrîna lui badea Toader: Eū, cînd imi scot fata în lume, vreaū să aibă lumea la ce se uita, că de deșteaptă e mai deșteaptă ca un procatăr, haine are, mulțumesc lui Dumnezeu trei lăzi pline 's tot ale ei, să 'mbrace șapte fete, apoi de frumoasă nu știū zeū eū, care i-ar putea sta înainte!

Și grăia bătrîna cu dreptate de fata ei, că par'că nici în povești nu găsești fete mai mîndre, ca Sanda lui badea Toader; un păr bogat, ca mătasea de porumb, despărțit în două la o parte și împletit cu multă trudă de bătrîna, îi atirnă pe spate ca două briuri de aur. Niște ochi frumoși, de te făceau să plîngi, uitîndu-te la ei și gurița aia de copilă din leagăn te vrăjia.

Și cu cât se uita mai mult în oglindă, cu atât se 'ndrăgia mai mult de ea.

Badea Toader ațipise în gura sobei; nu-i prea venea lui să se uite la fleacurile astea muereshi.

Într'un tîrziu se deșteaptă și le vede tot dichisindu-se: «Mai ca ajungă-vă, c'o fi vremea de cînd vă tot îmbrobodiți; eū mă îmbrăcam de zece ori și eram de-atunci la biserică, să fi fost dincolo de Măilan».

Da bătrîna: «Tacă-ți clanța, uriciosule, că de cînd te cunosc tot așa mî-ai cîntat; nici cînd eram în vremea mea nu-mi dai pace să mă îmbrac și eū, ca toate muerile».

«Te-ai fi îmbrăcat tu, zise bătrînul cam în glumă, dar cu ce era să te 'mbraci, că mî-ai adus două sdrențe de rochiî, de le-am dat pe piper la săptămînă, după ce te-am luat».

Fata a început să riză cu hohot, se repezi la bătrîn, îi sărută mîna și pe obraz, își luă rămas bun de la măicuța și eși din casă.

Bătrîna o petrecu până la portiță și de-acolo cu ochii până n'a mai văzut-o, apoi s'a 'ntors în casă și-a făcut cruce și a zis: «Mulțumescu-ți Doamne».

BCU Cluj / Central University Library Cluj

«Dar noi nu mergem la biserică, Toadere?»

«Azi m'oi ruga la Dumnezeu să mă ierte, da du-te tu, — și eū să 'ngrijesc de-ale gurii, până vă 'ntoarceți, dar să nu mai zăboviți pe la toate neamurile și pe la toți cumetrii, că'ncuî ușa și vă las în curte!»

«Vorbești și tu, Toadere, ca un copil. Mă! cînd ai fată mare în casă, nu poți trece pe lingă lume, ca apa pintre bolovanî. Ba un fecior o cheamă s'o cinstească, ba mama altuia îi umple năframa cu ouă roșii, ba altul, care-i trage nădejdea te cheamă la ei cum a fost și eri cu Stan al lui Bancilă, n'am scăpat de el până nu ne-a cinstit».

«Hm! bine, că ați început a colinda la toți hoții din sat: moșu-său a murit la Gherla, pe tată-său l'au purtat jandarmii în amiaza mare cu pielea de boū în spinare și-acum mai e asta ce poamă o mai eși și din el».

«Nu vorbi cu păcat Toadere, că te bate Dumnezeu», zise bătrîna și-și încruntă sprîncenele; se vedea bine, că badea a lovit-o unde-o durea — «nu-i altu 'n sat ca el și dacă moșu-său a fost așa și tată-său altmîntrelea, nu poți zice de băiat nimica rău, că toată lumea-l laudă că-i cuminte și deștept, că dacă n'ar fi așa nu l'ar fi făcut căprar în armată, și să-l vezi îmbrăcat, par'că-i un tist».

Eū Teoadere, și ti ce? să zică băiatul ala azi: «lele Sando eū ți-aș cere pe Ducuța, — eū ași zice: Stane, Dumnezeu mî-o dat-o mie și eū ți-o dau ție».

Bătrînul se sculă supărat. «Ba nu ți-a dat-o numai ție, că-î și a mea și cînd e vorba să-mî fericesc copilul meu, eū am întîi cuvînt. De-oî zice albă, albă să fie; de-oî zice neagră să fie așa, că de unde nu, vā năpustesc aci și-o iaū în lume și-atuncî faceți cum vā taie capul!

Eū nu-mî bag în casă puî de năpîrcă; cine știe cînd oî muri și dacā am dus-o pānā aci în pace, vreaū s'o duc și de aci-ncolo și cînd n'oî maî putea și voi zice gînere-meū: maî bāete, nu maî pot, ține-mā tu, el să zică: tatā, razāmā-te de mine.

Uite tu la Bucuru Popiū; cîte nu mî-a făcut omu āsta, că n'am nicî în clin nicî în mîneacă cu el, și...

«Ta-a-a-cî, vaî de mine, să nu te auz de slugoiul āla, că mă faci de nu-mi-e haznā de sfintele sārbātori, de fātārāul āla, care toarce ca muierile și-î dā fetele foc la caier în șezātoare. Maî bine-î taî gîtu pe tāietor, decāt s'o știū legatā de el!»

Se supārase bātrîna, de nu-î maî trebuia nicî mîncare; a trîntit ușa dupā ea și-a plecat la bisericā.

Badea Toader a rāmas acasā, era și el cam necājît, dar cu tot necazul, nu s'a îndurat să nu bea un pahar de rachiū cald cu zahār și cu scorțișoară ce-l închina în fie-care an a doua zi de Paști cu Sanda a bātrînā de vr'o douāzeci și citi-va de anî, ear de optsprezece anî încoace și cu Ducuța.

Cînd bea omul la Paști un pahar cu rachiū, nu-l bea doar că i-a venit să-l bea, și chiar lui badea Toader nicî că-î trebuia, dar paharul āsta are darul de a-ți aduce amînte de toate vremurile, cînd și unde l-ai bāut și ce era pe atuncî. Așa și bietul bātrîn, nicî n'a dus pāharul la gurā, cînd s'a vāzut d'odatā maî tînār cu douāzeci și cincî de anî în brațe cu Sanda lui cea dragā și-și aducea amînte ca acum de vorbele ei. «Nu-ți calc cuvîntul, dragā Toadere, că și mama asculta de tata, cînd îi făcea numai un semn din ochî.»

Și azi?..

Bătrînul bāu rachiul și scuturā din cap: «Auzî tu scorpia, ce să-mî grāiascā! cînd vrei să faci o treabā de Doamne-ajutā, închide muierea-n pivniță și dā-î drumul numai dupā ce ai isprāvît-o»...

GEORGE STOICA.

Biblioteca «Sămănătorului». S'au pus sub tipar și vor apare zilele aceste următoarele scrieri ale redactorilor revistei noastre: *Traduceri din Verlaine* de D. Anghel și St. O. Iosif; *Preludii*, articole de critică literară, de Ilarie Chendi; *Poezii* de Zaharie Bîrsan.

SCRISOAREA

— DIN VERLAINE —

Jar cinci spre zece zile,— și cit timp ne desparte
Acum! Fără 'ndoială, din cele mai amare
Dureri, cea mai cumplită e-acea de-a fi departe.

Intiiu cu drag ne scriem, și punem grijă mare
Să ne-amintim într'una o vorbă, o mișcare
Și ochii, glasul celui ce-acum departe este
Și ceasuri lungi cu dînsul stăm singuri de povește.
Dar ori-ce gînd ne vine, ori-ce simțiri ne'ncearcă
Și ce vorbim atuncea cu cel departe, — par'că
Rămîne șters în ceață și 'n veci plin de 'ntristare.

O! lipsa dintre rele e răul cel mai mare!
Să te mîngii cu fraze și vorbe să'ți înșiri;
Să cauți în isvorul cel tulbur de gîndiri
Speranțelor trudite să le mai dai putere,
Și să nu aști alta decît amar și fiere.
Și iat'apoî, mai rece și mai pătrunzător
Ca fierul, și mai iute ca pasărea în sbor
Și ca talazul mării, cînd îl ridică 'n slavă
Simunul din pustiuri aducător de-otravă,
Așa te săgetează de-odată bănuiala
Pe care și-o deșteaptă în inimă 'ndoiala.

Așa să fie oare? Adevărat să fie?
Pot pune eu credință pe dulcea-i mărturie?
Nu se gîndește dînsa la alte lucruri oare
Acum, cînd printre lacrimi, citesc a ei scrisoare?
Și cînd zilele mele trec triste și domoale
Cum trece-un rîu, o floare neogîndind în cale,
Ea poate că privește în lume, zîmbitoare,
Că-i veselă și poate mă uită? Cine știe?...

Și-î recitesc scrisoarea plin de melancolie.

Trad. de ANGHEL și IOSIF.

IULIU C. SĂVESCU ¹⁾

L'am văzut o singură dată într'o cafenea, stînd la o mescioară de lîngă foc și cu capul plecat peste-un manuscris, pe care-l mai acoperea și cu brațul stîng, parc'ar fi voit să-și acopere toată comoara. Cu fața veștedă, ca o lămie stoarsă, cu ochii sticloși și neliniștiți, căutînd sfios în toate părțile, îți făcea impresia unui bărbat trudit, încovoiat prea de vreme de povara acestei vieți. Ear peste cîteva zile am auzit că l-au dus la spital. Și cînd au venit vestitorii primăverii, cobitoarele berze, simbolul nestatorniciei, atît de drag sufletelor romantice, lui nu i-au mai vestit decît stingerea liniștită, sfîrșitul «poemului tragic». A venit aceea pe care o invocase el însuși cu atîta convingere, în cursul unei «pribegiri» :

«...Ridicăi miinile spre cer și, cu ochii plini de lacrimi, strigați: *Moarte, vino!* Și o groapă neagră, fără fund, vecinicie a durerii și a nenorocirei, se căscă spăimîntătoare în sufletul meu; și de la cer la pămînt, de la un capăt la celalalt al pustului, se repetară cuvintele: *Moarte, vino!*... (*Liga literară* an. II, p. 174).

La 12 Martie un mic convoi însoțea pe Iuliu C. Săvescu la mormînt. Pe cosciug cîteva flori și-n jurul cosciugului o mică cunună de prieteni. Ear cite-va ziare i-au consacrat notițe biografice, i-au reproduș cite-un vers pentru a dovedi că literatura noastră a îndurat o pierdere.

Soartea lui tragică — și moartea unui tînăr scriitor, înainte de-aș putea da toată măsura talentului său, e una dintre tragediile literaturii orî cărui popor — pe cum și căldura cu care scria despre dînsul cîțiva cronicari literari, m'au îndemnat să-î privesc de aproape întreaga activitate literară, pe care pînă acum dintr'un motiv de neîncredere nu o cunoșteam.

Sunt reviste și grupări literare de cari te apropii cu anevoie, fiindcă nu te leagă sufletește nimic de ele. Reprezentanții acestora sînt foarte nimerit caracterizați prin următoarele cuvinte ale unui estetic german :

«Oamenii aceștia sînt mai mult naturi frînte, caractere complicate, ființe problematice; centrul voinței lor nu este dezvoltat, instinctele lor estetice sînt prea fin organizate pentru exigențele robuste ale timpului și ale istoriei contemporane. Ei cad amețiți din înălțime 'n prăpastie și se ridică din prăpastie la 'nălțime... Nicî unul nu poate fi redus la o singură formulă; sînt neclarî și tulbură și pe alții, și

¹⁾ Din *Preludii*.

negăsind razim în nimic îl caută acesta între prietenii... Fie-care e prietenul entusiast al celui-l'alt. E ceva duos în alipirea lor reciprocă. În gruparea lor ei trîmbiță idealuri, fie-care întregeste pe celălalt, îl instruește, îl completează, îl admiră. Își dedică versurile între sine. Și ast-fel se desvoltă între toți o strînsă camaraderie...»¹⁾

Cine a văzut cununa de prietenii din jurul cosciugului lui Săvescu, cine a auzit vorbirile pline de tirade ale oratorilor-poeți, știe că e vorba de-o grupare cunoscută în București sub numirea de «simbolistă», — romantică-decadentă — din care făcea parte și Săvescu. Legăturile lor sunt prea strînse, de cit să nu ne încercăm a continua caracterizarea, care se resfrînge și asupra celui mort.

Fie că s'aũ desvoltat sub influențe străine, fie că aũ numai cîteva aptitudini de imitațiune, saũ că sunt sinceri și talentați, acești scriitori, pe cari îi întilnim vecinic adunați în jurul unei reviste puțin cetite, aũ multe însușiri comune, la unii mai mult, la alții mai puțin pronunțate.

Lipsiți de voință și de energie, întiia lor trăsătură caracteristică este teama de luptă bărbătească și de toiul ucigătoarei activități pentru viață. În mintea lor poetul își are vechile sale prerogative de om mai pe sus de mulțime, discutit de multe îndatoriri sociale, căruia poporul trebuie să i se închine. Din înălțimea lor privesc cu dispreț la tot ce socotesc ei de banal și vulgar în lumea de mizerii. Ei aũ dorințe multe și aspirațiuni mari, pentru realizarea cărora însă nu știu să lupte. Ear lipsindu-le puterea de-a se pătrunde de realitatea simplă a vieții, din faptele și scrierile lor lipsește armonia necesară între rațiune și simțire, între datorie și pornire sufletească. Ei sunt cu totul streini de-acea tendință către o unitate superioară pe care esteticianii o numesc «monism estetic,²⁾ și se perd în nesfîrșite contraziceri, ca toate firile tulburii.

Ast-fel, ca un fenomen foarte interesant, se observă cum acești scriitori slăvesc moartea (iadul, Satana etc.) și în acelaș timp se înlanțuesc de viață cu toată puterea, cum se închină iubirei eterice și totuși ridică la apogeu principiul dragostei sensuale, până la lascivitate, — două contraste așa zicînd fiziologice, pe cari le găsim aproape la fie-care dintre ei.

De alt-fel materia îmbrățișată de simoliștii noștri e cit să poate de vastă, începînd cu lumea transcendentală a sublimului, cu misteriile simbolice ale naturei până la poezia localurilor de prostituție. Pre-

1) L. Iacobowski, Zur Psychologie der Romantischen Lyrik. Leipzig (1900), p. 37.

2) Vezi loc. citat.

tutindenii muzică și ritm, culori și tonuri în toate scările cromatice și un parfum ce se volatilizează repede după citirea poeziei. Natural, lumina feerică de lună și rîurile de lacrimi, melancolia priveghetorii și bocetele și blestemele nu lipsesc. Pe ici pe colo cochetează chiar cu poezia vremilor apuse.

Forma e iarăși caracteristică: repetiții și îngrămădiri de cuvinte căutate din toate dicționarele, rime de cele mai rare, compuse și bizare une-orî. Adjective cu grămada și exclamații fără sfîrșit. Ear toate astea imprimă poeziilor celor mai reușite un caracter rece, afectat și dau autorilor o posă teatrală de visători închipuiți și de speculatori dibaci.

Și să te miri că nu-i cunoaștem și nu-i apreciam? E, poate, și o mică nedreptate, de care însă nu noi suntem vinovați, ci tot aceia cari s'au îndepărtat așa de mult de *modestele*, dar lămuritele noastre exigente față de poezia contimporană.

Iuliu C. Săvescu, fără a fi ajuns să-și desvolte talentul său poetic, a fost printre cei mai buni ai acestei direcții fără reprezentanți de valoare epocală.

Originar din Brăila, Săvescu a avut cultură literară destul de puțină și întîiele lui încercări sunt influențate de Depărățeanu și Bolintineanu, cari, poate prin forma săltareată a unor versuri și prin duhul misterios din altele au ajuns, dintre toți poeții romîni, cei mai iubiți de simbolisții noștri. Inceputurile lui Săvescu sunt versuri înrudite cu «Viața la țară» a lui Depărățeanu, ca în *Campestris*:

Nu mai doresc nimica de-aici nainte'n lume,
Nu-mi trebuie avere, nici glorie nici nume...
Imi place'n codru verde să staū pe gînduri dus,
Să schimb a lumii viață și-a ei prietenie
Pe-un așternut de iarbă, pe-o dulce melodie,
Isvorul să-mi murmure, iar gangurul iubit
Să-mi cînte în tufișul de roze înflorit...

În sufletul lui e liniște încă, dar vin valurile vieții, ce-l aduc de la țară, din «umbra răcoroasă a fagului stufos» în o societate de scriitori din capitală. La 1890 el era director al revistei «*Dumineca*», avînd de colaboratori pe Boniface Florescu și pe cei-lalți. Trei ani în urmă e colaborator fără încetare al revistei «*Liga literară*», organ al aceleiași grupări. Iar paralel lucra și la ziarul d-lui Macedonschi «*Literatorul*». În intervalul acesta a publicat un mare număr de poezii, scurte impresii și schițe în proză, cite-va traduceri, între cari «*Antigona*», piesă în versuri, după Sofocle. La 1901 a tipărit patru coale

dintr'un volum de *Poezii* și a suspendat continuarea și tipărirea din lipsă de mijloace.

Din toate aceste, versuri și proză, cele mai multe sunt lucruri neisprăvite, din cari însă cite-o imagine redată în formă mai stingace, cite-o idee scăpărătoare, exprimată însă cu prea puțină claritate, dovedesc talent de care se puteau lega nădejdi cu temeiū.

Descrierile simple ale unor momente din fenomenele naturii dispar repede. O continuă comparație între sine și podoabele firei îl duc la cele mai prăpăstioase contraste. Cite-va traduceri din Longfellow, Poë și Thomas Moore îl predispun și mai mult pentru o direcție, în care îl împingea sensibilitatea lui nervoasă crescîndă. Umbra corbului misterios din celebra poezie a lui Poë filie de-asupra gîndirei lui. Conștiința șubredelor sale puteri de viață care-î punea plumb greu pe aripile cu cari voia să se avînte mai sus, — «excelsior!» — îl ducea fatal la convingerea, că el este un învins. Și într'adevăr Săvescu este tipul învinsului, a omului îngenuchiat de un complex de dureri fizice și morale :

Pe cînd zăceam în negrul și recele mormînt
Acoperit de stele și adormit de vînt,
Am auzit vulturii asupra gropii mele
Bătînd din greū vîsduhul cu aripi lungi și grele,
Venind împinși spre mine, d'un carnivor avînt.

Era un sfat. Aicea veneau să ne 'ntilnească ;
Abia de-o zi mormîntul mă'nchise 'n sinul său ...

Cu ghiare și cu ciocuri de hoit înveninate
Mormîntu 'ncep să-mi sape, de corpul meu aū dat,
Un vultur c'o fâșie din coastă a sburat,
Un altu 'mî dă în craniū loviri des repetat
Un braț mî-e rupt, un altul la corbi e aruncat.

Cînd se crăpă de ziuă, fu gata judecata
Eram un stîrv de oase, iar dinșii mă priveau,
Fâșii din a mea carne pe nalții fași zăceaū,
Pe stîncă colțuroasă, de soare luminată
Sta lîrca-mî sîngerată, iar corbiū croncăniaū....

O viziune atît de bizară despre moarte, nu aū sufletele liniștite, ci numai fantasticii cari în prigonirea sorții vād o colaborare a forțelor satanice, a duhului sinistru și rău. Natural că se amestecă în toate și o bună parte de bizarerie căutată, exagerări cultivate cu sistem de toți simbolisții noștri, cum este și în ciudata descriere a unui sosit de moarte: «...Atunci un hohot puternic crăpă vîsduhul de la un capăt la altul. Dealurile se clătinară, stîncile se rostogoliră în văi, iar văile profunde urlară și urletele lor erau îngrozitoare. Apele în-

cepură să cloțotească și chiar pământul părea că se leagănă sub tălpile mele; ear dintre dealurile sure, rînji capul enorm al Satanei...» Ear cu toate aceste contrastează viu concepția vieții eterice după moarte, «ușoara transformare», în care crede și Săvescu, cum vedem din *Sborul sufletului*, dedicat Iuliei Hasdeu, din *Dormiți morminte* (Liga Literară, 1893, p. 62) și îndeosebi din următoarea poezie :

In cetatea morților
Liniște și pace
Și de-asupra porților
In cetatea morților
Crucea strimbă zace.

Pe cărarea stelelor
Trece trista lună.
Și 'n tăcerea sferelor
Pe cărarea stelelor
Sufletele-adună.

Iar din sînul norilor
Lacrimile nopții
In surisul zorilor
Cad pe sînul florilor
Lacrimile nopții...

Moartea, căreia-i mai zice și «suprema voluptate», se aduce adeseori în legătură cu — iubirea. Pentru toată lumea iubirea constituie cel mai puternic impuls de viață și deschide cele mai frumoase perspective de fericire, numai pentru poetul decadent ea aduce moarte sau desnădejde. *L'amour* și *la mort*, în paralela aceasta, strins legate au străbătut și la noi de la Alfred de Musset, ca și la scriitorii decadenti germani. Și cum nici poeziile noastre nu sunt capete de transparentă cristalului, ci pe cum văzurăm, au concepții atât de confuze despre amîndouă aceste noțiuni, nu e de mirat dacă poeziile lor cu asemenea teze, mai tot-dauna sunt lipsite de înțeles și dacă singura lor calitate culminează în formă. Și Săvescu are versuri dintre cele mai frumoase, în care combină aceste motive :

Știi tu ce vom ajunge a doua zi de moarte ?
Sau crezi că ne vom duce ca ori-ce muritori ?
Nu crezi tu că iubirea își are altă soarte,
Că viața-adevărată se capătă prin moarte ? !
Sau crezi că ne-ar ajunge mormintele cu flori ?

In noaptea azurată, sub albul clar de lună
Vom fi ca două flăcări, coloare de apus
Ce, cit mai sus se 'nalță, mai tare se 'mpreună,
Ear cei din urma noastră, cu ochii țintă 'n lună
Vor plînge-a noastră fugă, cu mina dreaptă 'n sus !

Atunci, așa cum știe puternica natură,
 Va contura în clarul stelar încet, încet
 Din mine un arhangel în străvezie-armură,
 Din tine cea mai sfântă angelică făptură
 Cu păru'n vînt, cu haina de-un purpur violet...

Ce păcat că idei atît de poetice, frumoase cu toată ciudățenia lor, sunt întunecate adeseori de o notă patologică, de acel sensualism nesănătos, care imprimă poeziilor erotice un caracter abject! Ce neplăcut atinge pe cetitor, cînd alătura de exclamații ca «numai aceia cari aŭ iubit pot fi numiți oameni, încolo umbre».... trebuie să citească și isbucnirile unei simțiri dezordonate. Soarta tuturor sufletelor bolnave în luptă cu pasiunile tuturor naturilor frînte...

Ceva mai multă unitate în gîndire și mai multă armonie, găsim în cîte-va poezii lirice (între cari «Suspinul toamnei» printre cele mai reușite), în puținele idile de la țară și în versurile lui patriotice.

De-aceste scria mai la început și e de însemnat că din cauza unor poezii naționaliste ale lui, Ungurii aŭ oprit intrarea revistei «Duminea» în Transilvania.

O calitate a lui Săvescu este și mișcarea vioaie a ritmului, ca în poezia «Plopul»: BCU Cluj / Central University Library Cluj

Urcă-te, urcă-te iute, copile,
 Urcă-te 'n plopul cu fruntea de aur
 Crengile rupe-le
 Scutură-î frunzele
 Rupe și uită-te, uită-te'n zare,
 Iute copile în plopul de aur...

Urcă-te repede, vezi-l nu vine?
 Par'că s'aude un tropot de cal...
 Praful nu sare isbit de copite?
 Vîntul n'aduce un strîgăt de vale?
 Cîmpul nu dudue?...
 Par'că se vede?
 Iute, copile în plopul de aur!...

...Dar ajung aceste citate și observațiuni ca să ne facă a da dreptate celor ce aŭ găsit în moartea lui Săvescu o pierdere pentru literatură. A fost un talent, remarcabil în felul lui de-a fi; ceea-ce se va vedea mai bine dacă la întocmirea volumului ce i-l prepară prietenii, se va face convenita selecțiune.

IL. CHENDI.

C Î N T E C.

De mi-ai trimes pe vîntul serii
Vre-o veste ca să te aștept
Atunci ia drumul cel mai drept,—
Și vino'n zorii primă-verii.

Primit-am vestea, nu știu bine,
Și nu știu de-a rămas pe drum?
Dar vezi că te aștept acum
Și-ntreb și florile de tine.

Și nu-mi răspunde nici o floare
Străină poate că le ești,
Saū coborită din povești,
De sunt așa neștiutoare?

Dar, de-ai veni, te-ar recunoaște
In felul dulcelui tău mers,
Și poate că'n surisul șters...
Atuncea visul mi-ar renaște.

MIHAIL PALEOLOGU.

ROMANȚIOS

Intr'un gang zării două siluete elegante, gata de plecare, puin-
da'și mănușile. Auzii două voci, una prea tinăra și mai limpede :

— Vrei o guriță? BCU Cluj / Central University Library Cluj

— Plus potu! răspunde imediat vocea mai profundă, și pe urmă
un duo de risete : un ris desmerdat, feminin, îmbrățișindu-se cu un
alt ris mai sonor, mai forte, de bărbat fericit.

Am trecut înainte. Ei, dar uite, se întîmplă une-orî să te împedici
de o pildă, saū de o vorbă spusă in treacăt, și să aibă darul acesta :
îți sdruncină din temelie toată schelea' ilusorie, clădită încetul cu
încetul dintr'un anume fel de sentimente și idei, cu care te-ai de-
prins și te împaci...

— Foarte bine, și pe urmă?

— Nu rîde. In acel moment însă, mi s'a părut, mi-am adus aminte :
că încă de multă vreme trăesc și eū pe lumea asta, fără să știu că trăesc.

Înțelegeam abia acum că am mers razna ca un părăiaș neștiutor,
ce nu știe unde merge, și tot se prăvale de pe piatră pe piatră, să-
pindu'și tot mai adîncă albia, ca să nu mai știe ce-î libertatea.

Tirziū, cînd ajunge devale, abia atunci se domolește, se ia de
gînduri, și amărit încrețește a rîde singur de sine, văzîndu-se ajuns
prea curînd unde nu dorea.

Acum, mă vedeam și eū, singur cu singurătatea, care n'o dorisem.

Ca omul ce s'ar visa între ai lui, și la sunetul soneriei se deș-
teaptă brusc, departe între streini, cu acest sentiment de vastă de-
zolare, am intrat la teatru, am luat bilet, am lăsat pardesiul, urmînd

întru totul intențiunea primă; dar fără să am conștiința deplină a celui ce știe exact unde merge.

Pe scenă se petrecea ceva, nu mai știu ce, nu înțelegeam nimic, și nu vedeam dinaintea mea nimic.

De odată, ca la o chemare, și ca supus unui ordin, am întors capul spre o direcție anumită, fixindu'mi deadreptul privirea pe o figură nouă, necunoscută, din cea mai apropiată lojă.

...Amicul meu amuți.

Atunci văzui că rămăsese nemișcat, cu privirea ațintită, cu capul pe mână.

— Ce te-ai oprit! Spune tot...

— Spun, spun...

Am văzut... am văzut și eu atunci... Nu știu ce o făcea atât de frumoasă! Poate sprincenele și fața, poate ochii și gura. Dar de sigur că toate!

Ah, de sigur... Cel puțin, pălăria, așa cum ș'o prinsese ea, așa cum îi stătea ei nu-ți pot spune.

Cuget așa: că noi nu avem ochii puși în cap ca să privim și să admirăm cu ei orî-ce femeie...

Fericit cine are ochi să vadă cînd trebuie să vadă.

— Atunci și tu...

— Oh, așteaptă!

Eram cel mai aproape, dar simțeam poate, ce n'ar fi simțit o sută de amorezați, la un loc!

Ah, dacă și ea ar fi întors o singură dată privirea la mine, cu patima cu care mă uitam eu la tot momentul.

Pălăria ei neagră cu marginile mari, ușor ridicate pe frunte, îi umbrea puțin părul buclat și fața jumătate. Era o delicată și delicioasă mască de umbră, ah, nu sunt pictor!

Dar nici nu se sinchisea de mine!

Actul al doilea al piesei a trecut ca și întiul, fără să știu ce se petrece, cum nu știu acum ce se petrece în Papuasie. Dar ceia ce mă atrăgea mai mult, ceia ce ajuta ca toată curiositatea mea să se transforme în dorință arzătoare, în patimă adevărată, era absoluta lipsă a orî-cărui indiciu ca să cunosc dacă această îngerească față e a unei femei măritate, sau a unei fete.

Întocmai ca acele marmore, a căror vîrstă rămîne aceeași, sînt, domnule, unele frumuseți prodigioase care aū scînteierea eternă a frumuseței fără vîrstă.

Ca la auzul unei simfonii ce se lămurește din ce în ce mai bine, și te asigură, după o mare îndoială, simțiam acum în mine o bucu-

rie, un neastîmpăr subit și greu de reținut. Imi venea să aplaud, să bat din picioare, să strig în gura mare.

O bucurie cu totul copilărească și cu totul fizică.

Aceasta mi-o explic acum.

După atita îndelungată lipsă a orî-cărei bucurii și a orî-cărui motiv vrednic de a mă emoționa, de a'mi concentra dorințele, această apariție era ca steaua ce răsare rătăcitului într'un deșert. Dar imediat reveneam, și calma judecată mă povățuia să nu mă las înșelat de perfidia deșartelor speranțe!

Era în sfîrșit un cumplit și dureros amestec. Era un incendiu care mă ardea, și un viscol rece care mă îngheța.

Eh, n'am pierdut-o din vedere de loc, în tot timpul.

Fie-care gest al ei mă răscolea și mă atrăgea, și mă ajuta să mă perd, să-mi închipuesc alte momente, cînd am fi numai singuri amîndoi, împăcați amîndoi.

Și toată această îndrăzneață rătăcire se petrecea în mine, nemărturisită prin nimica poate, de cît printr'o paliditate extremă, și prin privirea mea lacomă.

Cînd teatrul s'a sfîrșit, am eșit fără s'o perd din ochi, și am ales dinainte un loc în calea ei. Am așteptat, și am lăsat-o să treacă pe lingă mine fără să-i spun o vorbă, fără să fac un gest, nemișcat ca un stilp, și incapabil să zic o silabă. Am simțit toată nimicitoarea putere a frumuseței adevărate.

Și cînd roatele cupeului aū uruit pe caldarim, abia atunci, deșteptat ca de un trăsnet, am sărit, m'am repezit, m'am acățat de dinapoi, cu disperarea cea de pe urmă.

Aū văzut și alții? Aū zis ceva? M'aū fluerat? Nu știū nimic. N'auzeam și nu vedeam, și numai cuțitul mi-ar fi desprins degetele, de unde le prinsesem.

Cupeul a luat-o pe o stradă, a cotit pe alta, și de-odată s'a oprit dinaintea unei case.

Am întors capul la casa aceia misterioasă și 'naltă, și am simțit un fior ca atunci cînd te-ai pomeni adus legat dinaintea unui cuptor roșu pe dinăuntru.

Nu știū, de unde să știū, era o casă de «rendez-vous»!

Femeia s'a dat jos, și a urcat repede scările.

Eū am vrut să țip de groază și rușine, dar amuțisem; picioarele mi s'aū tăiat de la genunchi, și am căzut pe pietre

PASTEL

E'n miez de noapte
Și codrul e-ațipit în deal ;
În vale doarme riul de cristal ;
Pe cînd își spune-un plop bătrîn pe mal
Povestea 'n șoapte.

Dar vîntul unde-î ?
Doarme-ostenit la sînul unei flori,
Căci s'a jucat cu-aripa unei mori
Intreaga zi privind de-atîte ori
În luciul undeî...

CORNELIU MOLDOVANU.

Cronica săptămînală

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Incetarea «Tribunei». Gazetele au surprins lumea bunilor Romîni cu o veste dureroasă: *Tribuna* din Sibiu a fost suprimată prin forța majoră a unor împrejurări politice vitrege. Douăzeci de ani în șir — o lungă viață pentru o gazetă romînească — *Tribuna* a reprezentat peste munți o mișcare nu numai politică, ci și culturală. În limitele posibilității, ea și-a împlinit cu vrednicie misiunea de propagatoare a culturii naționale și de răspîditoare a graiului romînesc. Mai cu seamă și-a cîștigat merite însemnate în viața literară a fraților de dincolo. La 1885, cînd d. Ion Slavici, excelentul nostru scriitor, a început s'o redacteze, *Tribuna* se distinsese îndată ca un eveniment literar de-o deosebită importanță în Ardeal prin stilul ei neaoș romînesc, prin cultul inteligent al limbii vii a poporului și prin ortografia fonetică — cari toate dovedeau o apropiere mare de mișcarea literară dela noi. Ca fost membru al «Junimeii», d. Slavici are meritul necontestat de-a fi deschis ideilor ei sănătoase drum larg în Ardeal, contribuind la înlăturarea latinismului în limbă și a etimologismului în ortografie. El inaugură de asemenea cultul folclorului în *Tribuna*, care de atunci și până astăzi a publicat un prețios material folcloristic și studii însemnate asupra literaturii noastre poporane. O glorie a muncii literare desfășurată de organul sibian este activitatea poetică a D-lui G. Coșbuc, care a debutat înția oară în coloanele *Tribunei*, unde și-a publicat ani de-a rîndul operele sale minunate, dovedind în chip strălucit puterea de creațiune artistică a sufletului romînesc din Ardeal. Mai amintim ca un merit literar al «Tribunei» o serie întreagă de publicații romînești și biblioteca populară editată de redactorii ei. Regretînd din inimă dispariția gazetei sibiene, ne mîngie numai vestea ce ne-o aduce în ultimul ei număr, că în curînd un nou organ romînesc cotidian va continua lupta binecuvîntată pentru păstrarea și ridicarea culturii romînești în țara frumoasă a Carpaților.

Reprezențațiile de adio ale d-șoarei Agata Bîrsescu. — Strălucita noastră tragediană, care a purtat faima numelui românesc pe scenele mari ale atitor țări civilizate, și-a luat rămas bun — sperăm că nu pentru totdeauna — de la Teatrul nostru național, care o primise cu cel mai cald entuziasm, dar în curînd fu nevoit a recunoaște că publicul capitalei țării nu-i ajuns încă la înălțimea înțelegerii unei arte cu adevărat desăvîrșite.

Stăpîna genială a scenei, care venise la noi cu desinteresarea cea mai curată și cu gîndul să se dedice cu totul artei noastre dramatice, a îndurat cu resignare decepțiile cumplite pe cari i-le reserva împrejurările și constrînsă de ele s'a hotărît să-și reia sborul în sferele mai largi, mai senine și mai prietenoase ale vieții teatrale din străinătate. N'a vroit însă a se depărta cu supărare de noi, ci ne-a mai încîntat de două-ori cu puterea sublimă a geniului ei. Vinerea trecută a jucat în «*Mesalina*», uimindu-ne și cucerindu-ne cu jocu-i desăvîrșit în acest rol clasic al ei, cu care și-a cîștigat lauri neperitori pe scenele mari germane. M. S. Regina și publicul distins, care asista în număr mare, i-au făcut ovații entusiaste. Aseară, Miercuri, artista a debutat în mult lăudata dramă a lui Maeterlink «*Monna Vanna*», ridicînd rolul idealei femei a scriitorului belgian la perfecțiunea unei intrupări clasice. Sala teatrului, lojile și galeriile gemeau de lumea, care privia în extas desfășurarea triumfătoare a calităților dramatice strălucite ale artistei. Aplauze repetite, cununii de flori și o frumoasă manifestație a studenților au fost espresa unei admirații pe cît de sincere, pe atît de profunde a publicului. D-șoara Bîrsescu a mulțumit în termeni mișcători și a promis a mai reveni în țară. Noi nădăjduim s'o mai revedem adese-ori și-i dorim pentru scenele străinătății triumfurile, pe cari de sigur le va secera din belșug.

Desvălirea statuei lui C. A. Rosetti. — Duminecă se va desvăli cu mari solemnități statua lui C. A. Rosetti ridicată pe Bulevardul Carol de către mulțimea admiratorilor neuitatului apostol al libertăților noastre publice. C. A. Rosetti a fost, de sigur, omul politic cel mai popular al țării noastre. Un fanatic al romantismului politic din jumătatea întia a veacului trecut, el a avut fericirea să munciască pentru o patrie, care a primit cu entuziasm idealurile sale cele mai cutezătoare, înlesnindu-i realizarea lor și asigurîndu-i mulțumirea sufletească desăvîrșită a unor triumfuri rari pentru oamenii politici, cari începuseră a lupta în vîlmășagul transformărilor revoluționare. Conspirator european, el a devenit cu vremea primul ministru al unei țări libere; republican entusiast, el a găsit mai tîrziu calea liniștită a omului politic matur, recunoscînd binefăcerile monarchiei pentru neamul nostru. Viața lui se aseamănă cu a lui Crispi, care a făcut aceeași evoluție, curioasă astăzi, dar firească în vremea politice romantice a visătorilor de la 1848. Propovăduitor și creator în mare parte al libertăților noastre largi, el a fost și rămîne una din figurile cele mai interesante și cele mai frumoase ale renașterii Romîniei.

ION SCURTU.

RĂSPUNSURI

- A. P. Brăila. — «*Faust*» e tradus — după cit ne aducem aminte — de Pogor și Scheletti și publicat în primii ani ai «*Convorbirilor Literare*».
- C. M. Birlad. — Am ales două strofe. Versul întiu din «*O rugăciune*» e foarte frumos. Așteptăm și altele — tot așa de frumoase.

In editura Institutului de Arte grafice
„Minerva“

A APARUT :

IBU Cluj / Central University Library Cluj

Nuvele și Schițe

DE

IOAN AL. BRĂTESCU-VOINEȘTI

—x—

PREȚUL LEI : 1.50

In Editura Institutului de Arte Grafice „MINERVA“

A APĂRUT:

V. ALEXANDRI

VOL. II

BCU Cluj / Central University Library Cluj

TEATRU

OPERE COMPLETE

PREȚUL LEI 1.50